

УДК: 343.98

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-73-4-125-133>

Кубарев Іван Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>

Барган Сергій Сергійович,

здобувач магістратури

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1706-0355>

ЗГОДА ПОТЕРПІЛОГО НА УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті розглянуто правове регулювання інституту угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні, у якому беруть участь потерпілий або потерпілі. Здійснено спробу виокремити прийоми та способи переконання потерпілого щодо надання прокурору письмової згоди на укладення угоди з підозрюваним (обвинуваченим). Визначено співвідношення приватних і публічних інтересів під час реалізації угоди про визнання винуватості.

Ключові слова: кримінальне провадження; угода про визнання винуватості; потерпілий.

Постановка проблеми. У вітчизняних правових реаліях практика застосування інституту угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні, у якому беруть участь потерпілі або потерпілий, залишається дослідженою недостатньо. З одного боку, через відсутність вираженої згоди потерпілого підозрюваний (обвинувачений) втрачає можливість в обмін на визначене покарання визнати свою вину у вчиненні кримінального правопорушення, а з іншого – держава втрачає можливість реалізації суспільних інтересів. У той же час згода потерпілого має відображати його дійсне волевиявлення, ґрунтуватися на відновленні його порушених прав, задоволенні інтересів та розумінні доцільності її укладення. Тому науковий та практичний інтерес становить не тільки досягнення компромісу між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим), а й роль у цьому процесі потерпілого як особи, яка суттєво впливає на практичну реалізацію зазначеного кримінального процесуального інституту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правове регулювання угоди про визнання винуватості, її зміст та значення у кримінальному провадженні досліджували у своїх працях такі вчені, як П. П. Андрушко, О. В. Бахновський, О. В. Безрядін, В. І. Бояров, К. О. Довбенко, А. Ю. Доценко, К. П. Задоя, Н. С. Костенко, Л. П. Краснополська, Л. В. Лотоцький, С. І. Марко, Р. В. Новак, Є. В. Повзик, О. В. Стратій, П. В. Холодило та інші. Водночас у юридичній літературі оминається питання про ситуації, коли укладення угоди про визнання винуватості відповідає суспільним інтересам, є засобом викриття інших злочинів та осіб, що їх скоїли, але потерпілий з тих чи інших причин відмовляється надати

згоду на її укладення. Наслідком недостатньої уваги до цього питання є незначна розробленість відповідних рекомендацій органів слідства та прокуратури.

Формування цілей статті. Метою дослідження є визначення ролі згоди сторони потерпілого в укладенні угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим), а також особливостей практичної реалізації цього аспекту кримінального процесуального компромісу.

Виклад основного матеріалу. Запровадження інституту угоди про визнання винуватості в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) мало на меті сприяти процесуальній економії часу, зменшити процесуальні витрати держави, підвищити рівень ефективності розкриття тяжких і особливо тяжких злочинів, зокрема скоєних у складі організованої групи чи злочинної організації, знизити навантаження на систему судових і правоохоронних органів, а також прискорити досудове розслідування кримінальних правопорушень. У зв'язку з цим у юридичній літературі прийнято ототожнювати угоду про визнання винуватості з договором між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим), відповідно до якого прокурор погоджується узгодити умови відповідальності підозрюваного (обвинуваченого), а останній зобов'язується визнати свою провину та співпрацювати з правоохоронними органами для викриття злочинних дій інших учасників групи чи інших, скоєних організованою злочинною групою або організацією злочинів [1, с. 3]. На суто договірних відносинах застосування інституту угоди про визнання вини наголошують також Ю. М. Дьомін і Д. В. Філін, завдяки чому сторони кримінального провадження отримують значні переваги: потерпілий – попереднє узгодження покарання, а у деяких випадках – призначення альтернативного покарання або перекваліфікація діяння на статтю кримінального закону з менш суворою санкцією, а прокурор – зменшення бюджетних витрат, економію процесуального часу, швидке відновлення порушених прав потерпілого та відшкодування завданої шкоди [2, с. 12; 3, с. 1053.]. Схожу думку підтримує Р. В. Новак, розглядаючи угоду про визнання винуватості як результат вільного волевиявлення підозрюваного (обвинуваченого) щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, викладеного у формі письмового документа, зміст якого становлять відомості про обставини вчиненого кримінального правопорушення, активність сприяння органам досудового розслідування у викритті інших злочинів, зміст підозри (обвинувачення), у тому числі заздалегідь погоджені з прокурором умови відповідальності підозрюваної (обвинуваченої) особи [4, с. 31]. На наш погляд, зазначені висновки правників є справедливими та влучно доповнюють один одного, оскільки без добровільної домовленості сторін будь-які договірні відносини є недійсними, тобто в них акцент здійснено на диспозитивний характер інституту угоди.

Водночас є й інші підходи до розуміння сутності угоди про визнання винуватості. Зокрема, заслуговує на увагу позиція А. І. Киська, який запропонував визначати угоду про визнання винуватості як законодавчо передбачений спосіб спонукання підозрюваного у скоєнні особливо тяжкого злочину в складі групи до надання стороні обвинувачення кримінально релевантної інформації та здійснення інших дій, що сприяють вирішенню завдань кримінального судочинства в обмін на призначення зменшеного кримінального покарання та вжиття інших не заборонених законом заходів [5, с. 6].

Варто зазначити, що попри договірний характер угоди про визнання винуватості вона укладається лише щодо злочинів, внаслідок яких шкода завдана державним або суспільним інтересам, і за умови відсутності потерпілих осіб у кримінальному провадженні. Виняток із цієї норми містить абз. 5 ч. 4 ст. 469 КПК України, яка встановлює, що в разі участі потерпілого або потерпілих у кримінальному провадженні для реалізації процесуальної домовленості у формі угоди необхідне надання всіма потерпілими своєї письмової згоди прокурору на укладення угоди, що, безумовно, збільшує перелік випадків, в яких допускається застосування цього інституту. Але чинним КПК України не передбачено

роз'яснення про правову регламентацію відомостей, які повинні бути відображені потерпілим у такій згоді. Щодо цього слушними є погляди А. С. Трекке, який пропонує в реквізитах згоди вказувати особисті дані потерпілої особи, номер кримінального провадження, в якому вона бере участь, та ім'я прокурора. Виклад обставин кримінального правопорушення, шкоди, завданої протиправним посяганням, повинен бути стислим, але із зазначенням її виду й розміру. Під час складання документу прізвище, ім'я та по батькові підозрюваного (обвинуваченого), з ким прокурор планує укласти угоду про визнання вини, вказується повністю, а текст формулюється чітко й однозначно, без допущення хибного тлумачення. На думку дослідника, письмова згода потерпілого потребує від нього відмітки про ознайомлення з процесуальними наслідками укладення угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим) [6, с. 4]. Висловлена позиція є прийнятною і цілком зрозумілою, адже встановлення вимог до форми і змісту згоди як до процесуального документу дасть змогу уникнути двозначного розуміння вираженої волі потерпілого. Хоча, на наш погляд, зміст згоди допускається викладати в довільній формі, однак з обов'язковим додержанням вимог складання юридичних документів та з урахуванням особливостей кримінального провадження, в якому вона надається.

Отже, КПК України ставить можливість укладення угоди про визнання винуватості в пряму залежність від позиції потерпілого, що в цілому є слушним. Як справедливо наголошує Л. М. Лук'янова, в демократичних країнах потерпілим від злочину повинна надаватися реальна змога в ході судового розгляду безперешкодно висловити власне ставлення щодо тих позицій, які безпосередньо зачіпають їхні особисті інтереси [7, с. 168]. У той же час можливі ситуації, коли інтереси сторони обвинувачення з розкриття та розслідування злочинів обґрунтовано вимагатимуть укладення угоди з підозрюваним, а потерпілий буде проти цього, і, таким чином, між публічним і приватним інтересами виникне суперечність.

Необхідність дотримання державою вимоги розумного балансу публічного та приватного інтересів викладена в статті 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції про захист прав людини й основних свобод [8]. Щодо цього питання А. В. Пасічник справедливо зазначає про неможливість розглядати баланс інтересів як концептуальну категорію, адже для створення і підтримання рівноваги під час видозміни вектора приватного інтересу обов'язково відбуваються аналогічні зрушення в публічному інтересі та навпаки. [9, с. 151]. Схожу думку підтримує В. В. Галуцько, наголошуючи, що для визнання певної сукупності потреб публічними необхідно забезпечити їхню реалізацію і захист в інституційних формах, створюючи взаємозв'язок між різними рівнями інтересів [10, с. 181]. Особливо тяжкі кримінальні правопорушення деструктивно впливають на нормальну життєдіяльність суспільства внаслідок створення перепон у виконанні державою покладених на себе функцій, особливо в частині захисту публічно значущих інтересів. Публічність особливо тяжких злочинів полягає в істотному порушенні встановленого правопорядку, що створює суспільний резонанс та викликає недовіру населення до встановленого порядку публічного управління. Саме тому законодавець передбачив особливий порядок укладення угоди про визнання винуватості в провадженнях про особливо тяжкі злочини, суттєво обмеживши їхнє коло та висунувши додаткову вимогу задоволення публічного інтересу шляхом викриття інших злочинів та злочинців (пп. 2, 3 ч. 4 ст. 469 КПК України). Завдяки цьому держава виступає гарантом приватних інтересів кожного громадянина, а також захищає основоположні та публічно значущі інтереси, які покликані забезпечити умови нормального існування і розвитку соціуму, прагне зменшити суспільний резонанс і негативний вплив від особливо тяжких злочинів з метою відновлення надійності та непохитності своїх інституцій. З іншого боку, положення абз. 5 ч. 4 ст. 469 КПК України про обов'язкову згоду потерпілого на укладення угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні щодо

кримінальних правопорушень, внаслідок яких шкода, завдана державним чи суспільним інтересам, має на меті сприяти рівновазі приватних і публічних інтересів.

На наш погляд, згода потерпілого під час укладення угоди в провадженнях щодо особливо тяжких злочинів згідно з пп. 2, 3 ч. 4 ст. 469 КПК України повинна мати не зобов'язуючий, як це є зараз, а консультативний характер. Безумовно, для реалізації конституційного права доступу до правосуддя, забезпечення гарантій судового захисту та дотримання засад диспозитивності кримінального провадження потерпілий має право і реальну можливість довести свою позицію до відома суду щодо всіх процесуальних питань, пов'язаних із забезпеченням особистих інтересів, але на рішення про укладення угоди в таких провадженнях більшою мірою повинен впливати порушений публічний інтерес. Саме тому пріоритет публічних інтересів може бути цілком виправданим, якщо він спрямований на безпосереднє виконання завдань і функцій держави та гарантує захист основоположних принципів функціонування і стабільного розвитку суспільства від протиправних посягань.

До того ж наведені міркування є лише пропозиціями до обговорення, а вимога чинного законодавства про неможливість укладення угоди про визнання винуватості, в тому числі й у провадженнях про злочини, передбачені пп. 2, 3 ч. 4 ст. 469 КПК України, без згоди потерпілого є категоричною. Тому випадки ігнорування цієї вимоги є неприпустимими і мають розглядатися як грубе порушення законодавства. Показовою щодо цього є така ситуація в кримінальному провадженні про скоєння особливо тяжкого злочину, передбаченого ч. 3 ст. 289 Кримінального кодексу України (далі – КК України) – незаконне заволодіння транспортним засобом організованою групою в поєднанні з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого. Під час ініціювання угоди про визнання винуватості прокурором не була врахована позиція власне потерпілого. Зокрема, у Рішенні дисциплінарного провадження № 162дп-19 від 29 травня 2019 року щодо прокурора Ужгородської місцевої прокуратури Закарпатської області вказано, що прокурор, нехтуючи вимогами ч. 4 ст. 469 КПК України, без письмової згоди потерпілого затвердив угоду про визнання винуватості з підозрюваним, визначивши зменшене покарання у вигляді 5 років позбавлення волі, від відбування якого на підставі ст. 75 КК України підозрюваний звільняється з іспитивним строком 1 рік. При цьому потерпілий засвідчив, що насправді він відмовляється надавати письмову згоду на укладення угоди про визнання вини між прокурором і підозрюваним, відстоюючи позицію справедливого притягнення злочинця до кримінальної відповідальності та відшкодування йому завданої шкоди [11].

На нашу думку, в тих випадках, коли досягнення публічного інтересу можливе тільки завдяки угоді про визнання винуватості, а потерпілий проти такої угоди заперечує, сторона обвинувачення має не ігнорувати його інтереси, а спробувати переконати його змінити свою позицію, зокрема, задовольнивши його приватні інтереси. У цьому аспекті теоретичне і практичне значення має класифікація інтересів потерпілого в кримінальному судочинстві. Враховуючи порушені інтереси потерпілого, його мотиви та внутрішні переконання, В. В. Вандишев пропонує групувати їх на добросовісних і недобросовісних. Добросовісним потерпілим притаманне відчуття справедливості у встановленні істини. Їхня мотивація заснована на почутті обов'язку, повазі до людської недоторканності та захисті інтересів держави й суспільства. Такі особи бажають щонайбільше сприяти правоохоронним органам у ході досудового розслідування, надаючи повний обсяг правдивих свідчень. У свою чергу, недобросовісні потерпілі, як правило, здатні до викривлення показань або до зміни їхнього обсягу залежно від зовнішніх чинників чи внутрішніх спонукань. З одного боку, на надання потерпілим неправдивих свідчень впливають зовнішні фактори, пов'язані з погрозами або тиском, що надходять від підозрюваного (обвинуваченого), його родичів, близьких, друзів, призводячи до побоювань за власне життя чи здоров'я. З іншого боку, недобросовісні потерпілі можуть змінювати показання внаслідок власних внутрішніх переконань, зокрема через користь, почуття помсти кривднику, прагнення значного прискорення судового

процесу за будь-яку ціну, недовіру до правоохоронних органів. Наприклад, потерпілий під час допиту значно перебільшує розмір матеріальних збитків, кількість викраденого майна, а також їхню справжню цінність [12, с. 54]. Схожої думки дотримується О. Я. Баєв, умовно поділяючи потерпілих, які виступають проти укладення угоди, на три групи: тих, хто має обґрунтовані побоювання за власну безпеку, своє життя та здоров'я; тих, хто переслідує корисливі мотиви в ході досудового розслідування; тих, хто переконаний у необхідності справедливого (на їхній погляд) покарання підозрюваного (обвинуваченого) за вчинене кримінальне правопорушення. Так, залежно від виду й розміру завданої шкоди потерпілому в результаті злочинного посягання для кожного конкретного потерпілого система цінностей його законних інтересів у кримінальному провадженні категорично відрізняється. Певні особи вважатимуть свої інтереси задоволеними лише у разі відшкодування заподіяної шкоди та/або завданих матеріальних збитків у повному обсязі, деяким потерпілим достатньо отримати беззаперечне відшкодування моральної шкоди, а для забезпечення інтересів інших важливо обов'язково притягнути підозрюваного (обвинуваченого) до кримінальної відповідальності з вимогою призначення найбільш суворої міри покарання, передбаченої санкцією відповідної статті кримінального закону [13, с. 342]. Саме на виявленні та врахуванні інтересів потерпілого має будуватися аргументація сторони обвинувачення зі зміни його позиції до можливості укладення угоди про визнання винуватості.

Що стосується безпосередньо способів переконання, то поширеною є думка, що вони є складним та цілеспрямованим процесом взаємодії між людьми з використанням логічних і психологічних методів впливу, внаслідок чого в умовах, що склалися, приймаються задовільні для кожного з учасників взаємовідносин рішення [14, с. 11; 15, с. 12]. У вузькому значенні переконання розглядають як спрямований вплив на свідомість людини за допомогою аргументів, чим переконання відрізняється, наприклад, від навіювання, яке звернене до підсвідомості. За своєю сутністю переконання має найбільш м'який характер, ніж інші засоби примусу, тому його ефективність значною мірою залежить від одночасного спонукання особи до вчинення необхідних дій і безпосереднього впливу на її потреби як особистості, у зв'язку з чим формуються внутрішні стимули діяти у визначеному напрямку та згідно з власними ціннісними орієнтаціями [16, с. 114]. Отже, у межах інституту угоди про визнання винуватості переконання є цілеспрямованим комплексом дій сторони обвинувачення щодо схвалення контрагента (потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого) прийняти пропозицію щодо укладення або надання згоди на укладення угоди з метою швидкого і неупередженого вирішення завдань кримінального провадження.

Переконання потерпілого не передбачає застосування будь-якого протиправного тиску з метою вчинення дій, що не відповідають його інтересам або спрямовані на погіршення його стану в процесі доказування. Переконання потерпілого в межах інституту угоди може спрямовуватись лише на отримання його згоди укласти угоду про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченим (підозрюваним), що дозволить забезпечити швидке, повне й неупереджене розслідування і судовий розгляд так, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Для досягнення цілей і задач переконання в криміналістичній літературі описано чималу кількість ефективних методів, проте з огляду на процесуальний статус та психологічні особливості потерпілого до нього прийнятно застосовувати такі прийоми впливу, як аргументування, звернення до емоцій і почуттів. Можна припустити, що найбільш ефективним є прийом аргументування, який заснований на проведенні змістовної роз'яснювальної бесіди з таким викладом обставин і фактів, який схилить особу до прийняття того чи іншого рішення. Оскільки ґрунтовність роз'яснень залежить від

психоемоційного стану особи, інформація викладається або короткими реченнями з вираженим цільовим і стимулюючим забарвленням для спрощення формування потрібних висновків, або шляхом міркування і наведення логічних доказів з метою довести істинність конкретного судження, логічно підштовхуючи особу прийняти пропоноване рішення. Водночас, як зазначає І. М. Черевко, доречно використовувати прийоми закріплення психологічного впливу в підсвідомості контрагента за допомогою повторення зроблених висновків і постановки контрольних запитань зі зміною способу передачі інформації [17, с. 83].

Висловлювані аргументи будуються на засадах увічливості, поваги, коректності та простоти формулювань. Тому контрагенти зобов'язані стримано, ввічливо та шанобливо ставитися один до одного, не принижуючи честь і гідність. У спілкуванні, як правило, недоречний будь-який прояв іронії чи сарказму, щоб зухвалість не знизила рівень довіри та відвертості у зв'язку з емоційним дискомфортом і психологічним напруженням. Пояснюючи сутність та значення угоди про визнання винуватості, варто уникати важких юридичних конструкцій, які вживаються у чинному КПК України та інших нормативно-правових актах. Усі роз'яснення прокурора мають бути простими та легко запам'ятовуватися, а значущість висловлених аргументів необхідно посилювати за допомогою другорядних тез [18, с. 315; 19, с. 57–58]. Таким чином, аргументуючи ту чи іншу позицію або схилиючи до конкретного рішення, важливо дотримуватися певних правил, а саме: логіка переконання відповідає інтелекту об'єкта впливу; зміст пропозиції не суперечить інтересам і потребам індивіда; інформація завжди засновується на фактах; повідомлення висловлюються без ознак прихованості змісту; пропоноване рішення викликає емоційну реакцію; у підсумку формулюється зобов'язальний висновок.

Для підвищення ефективності переконання шляхом методу аргументування В. І. Розов пропонує використовувати техніку наочності та двосторонньої аргументації. У першому випадку для доведення правильності своєї пропозиції співрозмовникові наочно демонструють висновки, зокрема на основі практичного досвіду інших людей у подібних ситуаціях або через посилання на статистичні дані. У другому випадку техніка двосторонньої аргументації є більш складною за змістом, оскільки передбачає показ як позитивних, так і негативних моментів конкретної пропозиції. У процесі зіставлення позитивні сторони повинні значною мірою превалювати над негативними, щоб особа без вагань віддала перевагу запропонованому рішенню [20, с. 43]. З огляду на зазначене, вважаємо, що метод аргументування забезпечує найбільш дієвий психологічний вплив, проте в межах інституту угоди про визнання винуватості він має велике значення саме в безконфліктних ситуаціях, коли емоційний стан потерпілого свідчить про здатність адекватно й об'єктивно сприймати, аналізувати та обмірковувати отриману інформацію.

У зазначених випадках переважно застосовують прийом виділення переваг, тобто тієї користі, яку потерпілий отримає після затвердження угоди судом, або техніку апелювання до емоцій і почуття справедливості. Це не означає, що треба зводити подану інформацію до мінімуму, але необхідно, щоб кожне повідомлення асоціювалося з позитивними відчуттями та очікуваннями. Особливе значення для впливу на почуття має ефект вичікування зручного моменту, коли проголошення повідомлення притримується до відновлення або покращення психологічного стану особи. Також найбільший вплив на емоції може викликати висловлення заданої установки чи певної пропозиції близьким до людини оточенням. Вплив через друзів або родичів здебільшого швидко призводить до бажаних результатів у зв'язку зі схильністю підсвідомості індивіда прислуховуватися до думок та поглядів знайомих та авторитетних осіб [21, с. 49].

Застосування одного з описаних вище методів психологічного впливу залежить від особистості потерпілого, зокрема його характеру, психоемоційного стану, системи ціннісних орієнтацій і внутрішніх мотивів. Процес переконання особи повинен узгоджуватися з

внутрішніми уявленнями особи про мораль, етичні цінності, звичаї і традиції, забезпечуючи безперешкодне висловлення потерпілим власної позиції щодо його порушених прав та законних інтересів на будь-якій стадії кримінального провадження, у тому числі гарантуючи вільне волевиявлення у наданні згоди на укладення угоди про визнання винуватості.

Висновки. Потерпілий є ключовою процесуальною фігурою в застосуванні угоди про визнання винуватості. Без задоволення його інтересів реалізація зазначеного інституту є неможливою. У випадку відсутності згоди потерпілого на укладення угоди про визнання винуватості стороні обвинувачення доцільно використовувати розроблені психологією та криміналістикою методи аргументації, тактично грамотне застосування яких дасть змогу переконати його змінити свою позицію. Водночас в угоді про визнання винуватості, що укладається в порядку пп. 2, 3 ч. 4 ст. 469 КПК України, згода потерпілого повинна мати консультативний характер, що буде більшою мірою сприяти рівновазі приватних і публічних інтересів, сприяючи викриттю найбільш суспільно небезпечних злочинів та осіб, що їх скоїли.

Список використаних джерел

1. Курта С. О., Фролов О. В. Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2014. № 1 (9). С. 1–11.
2. Дьомін Ю. М. Інститут угод у кримінальному провадженні: важливі аспекти правозастосування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 11–19.
3. Філін Д. В. «Угода про визнання вини» та можливості її застосування у кримінальному судочинстві України. *Форум права*. 2011. № 1. С. 1052–1058.
4. Новак Р. В. Укладення угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим у кримінальному провадженні. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 4. Т. 7. С. 30–36.
5. Кісько А. І. Проблеми доказування ознак організованості злочинної групи на досудовому розслідуванні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Кривий Ріг, 2020. 19 с.
6. Трекке А. С. Кримінальне провадження на підставі угоди про визнання винуватості : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2018. 23 с.
7. Лукьянова Л. М. Правовая регламентация судопроизводства при заключении досудебного соглашения о сотрудничестве. *Актуальные проблемы современного уголовного процесса России*. Вып. 5. Самара, 2010. С. 166–172.
8. Протокол № 1 до Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (ETS N 009). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU52012> (дата звернення: 16.11.2020).
9. Раїмов Р. І., Пасічник А. В. Особливості публічного інтересу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 150–153.
10. Галуцько В. В. Публічний інтерес в адміністративному праві. *Форум права*. 2010. № 4. С. 178–182.
11. Про накладення на прокурора Ужгородської місцевої прокуратури Закарпатської області Толочка А. О. дисциплінарного стягнення. Рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів № 162дп-19 від 29 травня 2019 року. URL: <https://www.kdkp.gov.ua/decision/2019/05/29/1822> (дата звернення: 16.11.2020).
12. Вандышев В. В. Изучение личности потерпевшего в процессе расследования : учеб. пособ. Ленинград: ВПУ МВД СССР, ЛВК МВД СССР, 1989. 92 с.
13. Баев О. Я. Избранные работы : в 2 т. Воронеж: Издательство Воронежского государственного университета. Т. 2. 2011. 432 с.
14. Гольдштейн Н., Мартин С., Чалдини Р. Психология убеждения. 50 доказанных способов быть убедительным. Москва: Манн. Иванов и Фербер, 2013. 224 с.
15. Гоулстон М., Уллмен Дж. Искусство влияния. Убеждение без манипуляций. Москва: Манн. Иванов и Фербер. 2013. 288 с.
16. Cialdini R. Pre-Suasion: A Revolutionary Way to Influence and Persuade. New York: Simon&Schuster. 2016. 432 p.
17. Черевко И. М., Никонович С. Л., Бекетов В. А. Системный подход к психологическому воздействию следователя на допрашиваемого. *Крымский научный вестник*. 2017. № 1 (13). С. 7589.
18. Дружинина В. Н., Ушакова Д. В. Когнитивная психология : учеб. для вузов. Москва: ПЕР СЭ, 2002. 480 с.
19. Кравченко В. О. Менеджмент : навч. посіб. Одеса: Атлант, 2013. 165 с.

20. Розов В. І. Комуникативна підготовка співробітників правоохоронних органів : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 160 с.
21. Коваленко А. Б., Корнев М. Н. Соціальна психологія : підруч. Київ: Геопринт, 2006. 400 с.

References

1. Kurta, Ye. O., Frolov, O. V. (2014). Ukladannia kompromisu yak umova vyrishennia zavdan kryminalnoho provadzhennia. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»* [Conclusion compromise as a condition for solving the tasks of criminal proceedings]. № 1 (9). S. 1–11 [in Ukrainian].
2. Domin, Yu. M. (2013). Instytut uhod u kryminalnomu provadzhenni: vazhlyvi aspekty pravozastosuvannia. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy* [Institute of agreements in criminal proceedings: important considerations of law enforcement]. № 4. S. 11–19 [in Ukrainian].
3. Filin, D. V. (2011). «Uhoda pro vyznannia vyny» ta mozhlyvosti yii zastosuvannia u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy. *Forum prava* [«The Agreement on a Fault Recognition» and Possibilities of Its Application in Criminal Legal Proceedings of Ukraine]. № 1. S. 1052–1058 [in Ukrainian].
4. Novak, R. V. (2014). Ukladennia uhody pro vyznannia vynuvatosti mizh prokurorom ta pidozriuvanym chy obvynuvachenym u kryminalnomu provadzhenni. *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy* [The conclusion of agreements on recognition of guilt between the prosecutor and the suspect or the accused in criminal proceedings]. № 4. T. 7. S. 30–36 [in Ukrainian].
5. Kisko, A. I. (2020). Problemy dokazuvannia oznak orhanizovanosti zlochynnoi hrupy na dosudovomu rozsliduvanni : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. [Problems of proving signs of organization of a criminal group in a pre-trial investigation]. Kryvyi Rih. 19 s. [in Ukrainian].
6. Trekke, A. S. (2018). Kryminalne provadzhennia na pidstavi uhody pro vyznannia vynuvatosti : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk [Criminal proceedings on the basis of a plea bargain]. Irpin. 23 s. [in Ukrainian].
7. Luk'yanova, L. M. (2010). Pravovaya reglamentaciya sudoproizvodstva pri zaklyuchenii dosudebnogo soglasheniya o sotrudnichestva. *Aktual'nye problemy sovremennogo ugolovnoho processa Rossii* [Legal regulation of legal proceedings when concluding a pre-trial cooperation agreement]. Vyp. 5. Samara. S. 166–172 [in Russian].
8. Protokol № 1 do Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (ETS N 009). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU52012> [in Ukrainian].
9. Raimov, P. I., Pasichnyk, A. V. (2018). Osoblyvosti publicnogo interesu. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Peculiarities of public interest]. № 2. S. 150–153 [in Ukrainian].
10. Halunko, V. V. (2010). Publichnyi interes v administratyvnomu pravi. *Forum prava* [Public Interest in Administrative Law]. № 4. S. 178–182 [in Ukrainian].
11. Pro nakladennia na prokurora Uzhhorodskoi mistsevoi prokuratury Zakarpatskoi oblasti Tolochka A. O. dystsyplinarnoho stiahnennia. Rishennia Kvalifikatsiino-dystsyplinarnoi komisii prokuroriv № 162dp-19 vid 29 travnia 2019 roku. URL: <https://www.kdkp.gov.ua/decision/2019/05/29/1822> [in Ukrainian].
12. Vandyshev, V. V. (1989). Izuchenie lichnosti poterpevshego v processe rassledovaniya : ucheb. posob. [Investigation of the victim's identity during the investigation]. Leningrad: VPU MVD SSSR, LVK MVD SSSR. 92 s. [in Russian].
13. Baev, O. YA. (2011). Izbrannye raboty : v 2 t. [Selected works : in 2 v.]. Voronezh: Izdatel'stvo Voronezhskogo gosudarstvennogo universiteta. T. 2. 432 s. [in Russian].
14. Gol'dshtejn, N., Martin, S., Chaldini, R. (2013). Psihologiya ubezhdeniya. 50 dokazannykh sposobov byt' ubeditel'nyim [The psychology of persuasion. 50 Scientifically Proven Ways to Be Persuasive]. Moskva: Mann. Ivanov i Ferber. 224 s. [in Russian].
15. Goulston, M., Ullmen, Dzh. (2013). Iskusstvo vliyaniya. Ubezhdenie bez manipulyacij [Real Influence. Persuade without pushing and gain without giving in]. Moskva: Mann. Ivanov i Ferber. 288 s. [in Russian].
16. Cialdini R. Pre-Suasion: A Revolutionary Way to Influence and Persuade. New York: Simon&Schuster. 2016. 432 p.
17. Cherevko, I. M., Nikonovich, S. L., Beketov, V. A. (2017). Sistemnyj podhod k psihologicheskomu vozdeystviyu sledovatelya na doprashivaemogo [A systematic approach to the psychological impact of the investigator on the interrogated]. *Krymskij nauchnyj vestnik*. № 1 (13). S. 75–89 [in Russian].
18. Druzhinina, V. N., Ushakova, D. V. (2002). Kognitivnaya psihologiya : ucheb. dlya vuzov [Cognitive psychology]. Moskva: PER SE. 480 s. [in Russian].
19. Kravchenko, V. O. (2013). Menedzhment : navch. posib. [Management]. Odesa: Atlant. 165 s. [in Ukrainian].
20. Rozov, V. I. (2015). Komunikativna pidhotovka spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv : navch. posib. [Communicative training of law enforcement officers]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. 160 s. [in Ukrainian].

21. Kovalenko, A. B., Korniev, M. N. (2006). *Sotsialna psykholohiia : pidruch.* [Social Psychology]. Kyiv: Neoprynt. 400 s. [in Ukrainian].

Kubarev Ivan,

PhD in Law, Associate Professor
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>

Barhan Serhiy,

Master's Student
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1706-0355>

VICTIM'S CONSENT TO CONCLUSION OF A PLEA AGREEMENT IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The purpose of the study is to determine the role of the consent of the victim in concluding a plea agreement between the prosecutor and the suspect (accused), as well as the specifics of the practical implementation of this aspect of criminal procedural compromise. The state acts as a guarantor of the private interests of every citizen, as well as protects the fundamental and publicly important interests that are designed to ensure the normal existence and development of society, seeks to reduce public resonance and negative impact of particularly serious crimes to restore the reliability and steadfastness of its institutions. This article examined the legal regulation of the institution of a plea agreement transaction in a criminal proceeding in which the victim or victims are involved. The institution of a plea agreement in the Criminal Procedure Code of Ukraine helps to save time in the investigation of crimes. The application of the transaction reduces the procedural costs of the state. At the same time, the level of efficiency in solving grave and especially grave crimes committed as part of an organized group or criminal organization is increasing. The burden on the system of judicial and law enforcement agencies is reduced, which leads to an acceleration of the pre-trial investigation of criminal offenses. An attempt has been made to highlight the techniques and methods of persuading the victim to provide the prosecutor with written consent to conclude an agreement with the suspect (accused). The described persuasion techniques help to obtain consent from the victim to conclude a plea agreement in a short time. These methods include such as: argumentation, suggestion, appeal to emotions and feelings. The persuasion process is the softest and most permissible, since it does not entail the emergence of false beliefs in the victim. At the same time, we consider the relationship between private and public interests in the implementation of the plea agreement. Each crime infringes on personal and private interests. The state must guarantee the protection of the established legal order. However, the victim should have the right to express his or her opinion freely in criminal proceedings. Therefore, the institution of a plea agreement cannot fully exist without the consent of the victim. Thus, the consent of the victim must be of an advisory nature, because to maintain the balance of private and public interests, it is important to encroach on public order and the degree of damage to public relations in general.

Key words: criminal proceedings; plea agreement; victim.

Надійшла до редколегії 23.11.2020